* નીચે આપેલા 1થી24 પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)
(24)

□ યોગ્ય જોડકાં જોડો. (5)

(A)	(B)	
1) કીર્તિ તોરણ	(F) વડનગર	-(1) ગુણ
2) જરીકામ	(D) સુરત	-(1) ગુણ
3) સ્તંભલેખો	(A) બ્રાહ્મી લિપિ	-(1) ગુણ
4) એલીફન્ટા	(B) ઘારાપુરી	-(1) ગુણ
5) ભારતીય સંગ્રહાલય	(C) કોલકાતા	-(1) ગુણ

નીચેનાં વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો (5)
6) ખોટું (X) (1)
7) ખરું (✓) (1)ગુણ
8) ખરું (✓) (1)ગુણ
9) ખરું (✓) " (1)ગુણ
10) ખોટું (X) (1)ગુણ

નીચે આપેલી ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. (5)
11) કાવેરી (1)ગુણ
12) ક્યોર્ટ ઓર્ડર (1)ગુણ
13) જ્હોન ફ્રેન્કલીન કેનેડી (1)ગુણ
14) સૌથી ડાબી (1)ગુણ
15) સૂર્ય (1)ગુણ

નીચેના પ્રશ્નોનાં આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (5)
16). (D) પશ્ચમહોં (1)ગુણ
17). (D) ઝીંગા (1)ગુણ)
18). (A) અમદાવાદ (1)ગુણ
19). (B) 18, ફેબ્રુઆરી - 1988 (1)ગુણ
20). (A) માથા પર આવેલ અથડામણનાં આઘાતની અસર ઓછી કરવી (1ગુણ)
નીચેનાં પ્રશ્નોના એક-બે શબ્દોમા જવાબ લખો. (4)
21) કોડેક્ષ એલીમેન્ટરીયસ કમિશન/CAC/સીએસી (1)ગુણ
22) પ્રકાશસંશ્લેષણ (1)ગુણ
23) ઉદારીકરણ/આર્થિક ઉદારીકરણ (1)ગુણ
24) જળ બિલાડી (1)ગુણ)

Scanned with CamScanner

25. ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો...

- ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો ખૂબજ સમૃદ્ધ
- આદિકાળથી માંડી અંગ્રેજો, ફ્રેન્ચો જેવી વિવિધ જાતિ, પ્રજાતિઓનું પ્રદાન..
- મંદિરો, શિલાલેખો, સ્તૂપો, વિહારો, ચૈત્યો, દરવાજા, ઈમારતો વગેરે
- જુદા-જુદા વારસાઓનું સર્જન ભારતના વારસાને સમૃદ્ધ અને ભાતીગળ બનાવે છે.

26. 'મોંગોલોઈડ' પ્રજા...

- આ પ્રજા ઉત્તર પશ્ચિમ ચીનમાંથી તિબેટમાં થઈ ભારતમાં આવી.
- તેમણે ઉત્તર આસામ, સિક્કિમ, ભૂતાન, પૂર્વબંગાળ વગેરેમાં વસવાટ- સમય જતાં 'ભારતીયકરણ' થયું
- વર્ણે પીળા, ચહેરો ચપટો, ઉપસેલા ગાલ અને બદામ આકારની આંખો જેવાં શારીરિક લક્ષણો.
- પીળા વર્ણના કારણે 'કિરાત' તરીકે ઓળખાતા.

27. મને ઓળખો... (દરેકનો 1 ગુણ)

1) વૈષ્ણવ સંપ્રદાયની શૃંગારભક્તિ... → કથક

2) હું સંગીતને લગતો વેદ... → સામવેદ

Scanned with CamScanner

24. પર્યટન ઉદ્યોગના....

- પર્યટન માર્ગદર્શક (ટુરિઝમ ગાઈડ)નો વ્યવસાય વિકાસ પામ્યો...
- વિદેશી પર્યટકો આવવાથી વિદેશી હૂંડિયામણ પ્રાપ્ત.
- પાકા રસ્તા, રેલ્વે, પાણી, સંદેશા વ્યવહારનુ સુવિધા વિકસી.
- ફોટોગ્રાફી, ઘોડેસવારી, નૌકાવિહાર જેવી પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન...
- ફેરિયાઓને રોજગારી મળી રહે...
- સ્થાનિક કલાકારી તથા તેની વિશેષતાને એક મંચ

29. પાણીની અછત....

- વધતી જતી વસતી માટે અનાજની વધતી માંગ
- રોકડિયા પાકો ઉગાડવા.
- વધતા જતા શહેરીકરણ.
- લોકોના બદલાતા જતા જીવનધોરણના પરિણામ સ્વરૂપે

30. પારિભાષિક શબ્દોના અર્થ :

1> ભૂ-તાપીય ઉર્જા :-

ભૂસંચલનીય પ્રક્રિયાને કારણે ભૂગર્ભમાંથી વધારની વરાળ સપાટી પર આવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. આ વરાળને નિયંત્રણમાં લઈ જે ઊર્જા મેળવાય છે તેને..

જેમાંથ
કપડું
ક
બનાવવા
હોય
ગુણ..

૨> ખનીજ...

કુદરતી કાર્બનિક અને અકાર્બનિક ક્રિયાઓથી તૈયાર થયેલા અમુક ચોક્કસ રાસાયણિક બંધારણ ધરાવતા પદાર્થને ખનીજ કહેવાય...

અથવા

ખનીજ પૃથ્વીના પેટાળમાં અનંત કાળથી ચાલતી અજૈવિક પ્રક્રિયાનું પરિણામ છે, પૃથ્વીના ખડકોમાં અજૈવિક પ્રક્રિયાને કારણે રચાયેલ ચોક્કસ રાસાયણિક અને સમગુણી બંધારણ તથા વિશિષ્ટ અણુરચના ધરાવતા ઘન, પ્રવાહી કે વાયુ સ્વરૂપના પદાર્થોને...

31. તાંબાની ઉપયોગિતા...

- તાંબાના મિશ્રણ દેવાના ગુણના કારણે મહત્ત્વ વધુ, કલાઈ ઉમેરવાથી કાંસુ અને જસત ઉમેરવાથી પિત્તળ બને
- વીજળીના સાધનોમાં, ટેલિફોન, રેડિયો, ટેલિવિઝન, રેફ્રિજરેટર અને એરકંડિશનર બનાવવામાં
- વિદ્યુતની સુવાહક ધાતુ
- જંતુનાશક દવાઓ, સ્ફોટક પદાર્થો, રંગીન કાચ, સિક્કા અને છાપકામમાં વપરાય.

32. આજે કાપડ ઉદ્યોગ...

- ઉત્તમ પ્રકારના કપાસની અછત...
- જૂના યંત્રોનો વપરાશ
- અનિયમિત વિદ્યુત પુરવઠો.

Scanned with CamScanner

- કૃત્રિમ રેષાના કાપડની સ્પર્ધા તથા વૈશ્વિક બજારમાં તીવ્ર સ્પર્ધાની સમસ્યાનો સામનો..

33. શણ ઉદ્યોગ પશ્ચિમ બંગાળ....

- મોટાભાગની મિલો હુગલી નદીના કિનારે આવેલ
- સસ્તો માનવશ્રમ
- બેંક અને વીમા સુવિધા
- નિકાસ માટે બંદરોની સગવડના કારણે

34. રેલવે માર્ગોની ઉપયોગિતા...

- મુસાફરી તથા માલસામાનની હેરફેર ઉપરાંત
- દુકાળના સમયે અનાજ તથા ઘાસ-ચારાની ઝડપી હેરફેર માટે
- સૈનિકો તથા હથિયારોના સ્થળાંતરમાં
- સમય, સુરક્ષા તથા સુવિધા માટે

35. ભારતમાં આર્થિક વિકાસ...

- રાષ્ટ્રીય આવક અને માથાદીઠ આવકમાં વધારો
- અનાજ, કપડાં, વીજળી, શિક્ષણ, આરોગ્ય, રહેઠાણ વગેરે સેવાઓના વપરાશ
- સુવિધાઓમાં વધારો
- અગાઉની સરખામણીમાં ઉપરોક્ત જરૂરિયાતો વધુ સારી રીતે સંતોષાય છે.

Scanned with CamScanner

36. પર્યાવરણની સુરક્ષા....

- દેશના મુખ્ય શહેરોના પ્રદૂષણની માહિતી પ્રગટ થાય.
- કેન્દ્ર તથા રાજ્ય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડની સ્થાપના
- વિશ્વભરમાં 5 મી જૂનને 'પર્યાવરણ દિન' તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યો.
- 1981 માં ભારત સરકારે 'વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ ધારો' પસાર
- ઓઝોનના સ્તરનું ગાબડું, પરમાણુ કચરાનો નિકાલ અને જૈવિક વિવિધતાની જાળવણી માટે વૈશ્વિક સમજૂતીઓ.

37. ભવાઈ કલા...

- ભાવપ્રધાન નાટકો
- 700 વર્ષ જૂની વિશિષ્ટ પ્રકારની નાટ્યકલા
- સસ્તા ખર્ચે લોકશિક્ષણ સાથે મનોરંજન કરતી કલા સોલંકી યુગમાં પ્રોત્સાહન અપાયુ
- પડદા વિના ભજવાતા નાટકો
- રમૂજી અને ભૂંગળ વાદ્ય સાથે સંગીત પ્રધાન નાટકો અને વેશ એ વિશેષતા
- વિષયવસ્તુમાં સામાજિક કુરિવાજોના પ્રતિકાર
- કન્યા કેળવણી, બેટી બચાવો જેવા સંદેશો માટે રંગલા - રંગલી જેવા પાત્રો સાથે ભવાઈ
- ભવાઈ ભજવનાર ભવાયાઓ ભૂંગળ વગાડી માતાજીની સ્તુતિ કરતા.

Scanned with CamScanner

* નીચે આપેલા ૩૪ થી ૪૨ પ્રશ્નોના નવ (૯) પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ છ (૬) પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

(દરેક નાં ૩ ગુણ)

૩૪) મોહેં-જો-દડોના પ્રાચીન નગરોનું આયોજન આજના આધુનિક નગર-આયોજન માટે પણ પ્રેરણારૂપ છે- સમજાવો.

⟹ મોહેં-જો-દડોના પ્રાચીન નગર આયોજન:

1) નગર રચના:- મોહેં-જો-દડો નગર આયોજનની દૃષ્ટિએ શ્રેષ્ઠ હતું. મકાનો પૂર અને ભેજથી બચવા ઊંચી ~~[illegible]~~ (પીઠિકા) પર બાંધવામાં આવતા હતા.

2) રસ્તાઓ:- અહીંના રસ્તાઓ મોટેભાગે ૯.૭૫ મીટર પહોળા રસ્તાઓ હતા. નાના મોટા રસ્તાઓ કાટખૂણે મળતા.

ક સાથે
માટે
ગુણ
ગ.
કર
થવા!

3) ગટર યોજના:- → આ નગર રચનાનું વિશિષ્ટ લક્ષણ ગટર યોજના છે.

→ નગરમાંથી ગંદા પાણીના નિકાલ માટે ગટર બનાવવામાં આવી હતી.

4) મહેર સ્નાનાગાર:- → અહીં વિશાળ સ્નાનાગાર મળી આવ્યું છે.

→ આ કુંડમાં સ્વચ્છ પાણી દાખલ કરવા અને ગંદું પાણી બહાર કાઢવાની વ્યવસ્થા હતી.

→ ધાર્મિક પ્રસંગે અહીંના લોકો આ સ્નાનાગારનો ઉપયોગ કરતા હશે.

→ આવું સુંદર નગર આયોજન આધુનિક શહેરો માટે પણ પ્રેરણારૂપ છે.

31) મોઢેરાના સૂર્યમંદિર વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

=> મોઢેરા સૂર્યમંદિર ઈ.સ 1026 માં સોલંકી યુગના રાજવી ભીમદેવ પ્રથમના શાસનકાળમાં બંધાયું હતું.

=> મંદિરનું પૂર્વ દિશામાં આવેલ પ્રવેશદ્વાર શ્રેષ્ઠ રચના છે.

=> સૂર્યનું પ્રથમ કિરણ મંદિરની છેક અંદર ગર્ભગૃહમાં રહેલ સૂર્યપ્રતિમાના મુકુટની મધ્યમાં રહેલા મણિ પર પડતાં સમગ્ર મંદિર પ્રકાશથી ઝળહળી ઊઠતું હતું

=> મંદિરમાં સૂર્યની 12 વિવિધ મૂર્તિઓ અંકિત થયેલી છે

=> મંદિરનું નકશીકામ ઈરાની શૈલીમાં થયેલું છે.

=> મંદિરની બહારના જળકુંડની ચારે બાજુ કુલ 108 જેટલા મંદિરો આવેલા છે.

=> ઉષા અને સંધ્યાકાળે પ્રગટતી દીપમાળાને લીધે એક નયનરમ્ય દૃશ્ય ઊભું થતું હતું.

Scanned with CamScanner

(40) ભૂમિ સંરક્ષણના ઉપાયો જણાવો.

ભૂમિ સંરક્ષણના ઉપાયો નીચે મુજબ છે.

=> જંગલોનાં આચ્છાદનને કારણે જમીનકણોને જકડી શકાય છે.

=> નદી કોતરો અને પહાડોમાં વૃક્ષારોપણ કરવું.

=> રણની નજીકનાં ઢોળાવોમાં વૃક્ષો વાવવા.

=> નદીઓનાં પૂરને અન્ય નદીઓમાં વાળવા.

=> અનિયંત્રિત ચરાણ અટકાવવું.

=> અલગ-અલગ ખેડ પદ્ધતિઓ અપનાવવી.

=> પુનઃ સેન્દ્રિય પદાર્થોનું ઉમેરણ કરવું.

=> ભૂમિ સંરક્ષણ આજની તાતી જરૂરિયાત છે.

(41) સંસાધનના આયોજન અને સંરક્ષણ માટેની જરૂરી બાબતો વિગતવાર સમજાવો.

=> રાષ્ટ્રના ઉપયોગમાં લેવાયેલાં, વણ વપરાયેલા સંસાધનોની જાણકારી મેળવવી.

=> મર્યાદિત સંસાધનોનું વૈજ્ઞાનિક ઢબે દોહન કરવું.

=> સંસાધનના વિકાસ માટે પ્રયત્ન કરવા.

=> જે સંસાધનો સોંઘાં કે સહજ તેને વેડફવા નહી.

=> મર્યાદિત સંસાધનને જાળવી રાખવા.

=> સંસાધનનાં સંરક્ષણ માટે જરૂરી નિયમો કે કાયદા બનાવવા.

=> નાગરિકોમાં જનજાગૃતિ કેળવવી જોઈએ.

=> સંસાધનોનો વિવેકપૂર્ણ ઉપયોગ કરવો.

Scanned with CamScanner

(૫૨) બેરોજગારીની અસરો જણાવો.

⇒ શિક્ષિત વ્યક્તિઓમાં શિક્ષણ વિશેના અભિગમમાં ઘટાડો.
⇒ સામાજિક અને માનસિક પરિસ્થિતિ પર વિપરીત અસર
⇒ રોજગારી ન મળવાને કારણે હતાશામાં ધકેલાવું.
⇒ યુવાનોનું અસામાજિક કે અનૈતિક પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાવું
⇒ સામાજિક અને આર્થિક અસમાનતામાં વધારો.
⇒ ગરીબોની અને બેકાર કુટુંબોની સ્થિતિ દયનીય બને.
⇒ યુવાનો માદક દ્રવ્યોના કે અન્ય વ્યસનો તરફ વળે છે.
⇒ બેરોજગારીની અસર વ્યક્તિ-કુટુંબ પર ઘાતક પુરવાર થાય છે.

(૫૩) ગ્રાહક શોષણનાં કારણો સમજાવો.

1) ગ્રાહક પોતે જવાબદાર :- ⇒ અજ્ઞાનતા, જાગૃતિના અભાવે ગ્રાહકોનું શોષણ
⇒ શોષણ સામે કાનૂની રાહે લડત આપવાની તૈયારીનો અભાવ.

2) મર્યાદિત માહિતી: ⇒ ગ્રાહકને યોગ્ય વસ્તુના ઉપયોગ સંબંધમાં સાચી જાણકારીનો અભાવ
⇒ વસ્તુ ખરીદી વખતે ગ્રાહકને પૂરે-પૂરો માહિતગાર કરવામાં આવતો નથી.

3) મર્યાદિત પુરવઠો: ⇒ સંગ્રહખોરી, સટ્ટાખોરી કે કુદરતી આફતોના કારણે અછત થવી.
⇒ અપૂરતા પુરવઠાને કારણે ગ્રાહકો ગેરલાભ ઉઠાવાય છે.

Scanned with CamScanner

૫) મર્યાદિત હરીફાઈ :=> ઇજારાશાહીવાળી બજારમાં અન્ય
વિકલ્પોના અભાવે ગ્રાહકનું શોષણ.
=> ખામીયુક્ત સેવા અને હલકો
માલસામાન વહેંચીને ગ્રાહકનું
શોષણ

44. ભારતમાં સ્ત્રી-પુરુષ અસમાનતા.....
* ભારતમાં જૈવિક ભિન્નતા કરતાં સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક ભિન્નતા
* સ્ત્રીઓની ઉછેર અને અપેક્ષાઓમાં અલગ
* મહિલા ઘરકામ, રસોડામાં રસોઈ બનાવવી અને બાળઉછેરનું કાર્ય
* સ્ત્રીઓને કુટુંબમાં કોઈ નિર્ણય લેવાની સત્તા નહિ
* આરોગ્યની અપૂરતી દેખભાળ તેમજ શિક્ષણ અને આર્થિક અધિકારોથી વંચિત.
* દીકરા-દીકરીનાં કપડાં, રમતો, અભ્યાસ, ખોરાક ફરવા-હરવાં વગેરેમાં ભેદભાવ.
* સ્ત્રીઓ અનેક કુરિવાજોનો ભોગ.
* આવી સ્ત્રી અને પુરુષોમાં અસમાનતા જોવા મળે છે.

45. કાયદાની સામાન્ય જાણકારી, જ્ઞાન.....
* કાયદાનાં સામાન્ય જ્ઞાનથી કાયદાનો ભંગ કરતાં અટકે.
* શિક્ષા કે દંડની જોગવાઈઓથી બચી શકે.
* શોષણ અને અત્યાચાર સામે લડી શકે.
* પોતાનાં અધિકારો ભોગવી શકે.
* વિવિધ કાયદાકીય જોગવાઈઓથી માહિતગાર બને.
* સમાજ, રાજ્ય અને રાષ્ટ્ર પ્રત્યે વફાદારી વધે.
* સામાન્ય નાગરિક ફરજો અદા કરી શકે.
* વ્યક્તિ સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા અને ગૌરવભર્યું જીવન જીવી શકે.

46. નીચેનું ચિત્ર જોઈને...
(1) કુતુબમિનાર
(2) દિલ્હી
(3) કુતુબુદ્દીન ઐબક

46. [ફક્ત દૃષ્ટિહીન વિદ્યાર્થીઓ માટે]
(1) દિલ્હી
(2) હુમાયુની પત્ની હમીદા બેગમે
(3) ઈરાની શૈલીમાં

Scanned with CamScanner

(47) વલભી વિદ્યાપીઠ વિશે.....

→ ભારતની પ્રાચીન વિદ્યાપીઠ.
→ એશિયામાં જ્ઞાનનું અતિ પ્રસિદ્ધ વિદ્યાધામ
→ વિદ્યાધામ બનાવવામાં મૈત્રકવંશનાં શાસકો અને નાગરિકોનો ફાળો
→ બૌદ્ધ ધર્મના હિનયાન પંથનું કેન્દ્ર
→ 7 મી સદીમાં ભિખ્ખુ વિદ્યાર્થીઓ રહેતા.
→ સ્થિરમતિ અને ગુણમતિ અગ્રણી આચાર્યો
→ ગંગા-યમુનાનાં મેદાન વિસ્તાર માંથી વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ માટે આવતાં.
→ ચીની પ્રવાસી ઇત્સિંગની મુલાકાત
→ વલભી એક આંતરરાષ્ટ્રીય બંદર અને રાજધાની હતી.
→ ઈ.સ. 775 માં આરબોના આક્રમણથી વિદ્યાપીઠ બંધ પડી.
→ પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોનાં નામ દરવાજા પર..
→ ગુજરાતનું ગૌરવ.

(48) પ્રાચીન ભારતની ગણિતશાસ્ત્ર ક્ષેત્રની સિદ્ધિઓ

→ ગણિતથી આખી દુનિયાનો વ્યવહાર
→ ભારતમાં શૂન્ય, દશાંશ પદ્ધતિ, બીજગણિત બોધાયનનો પ્રમેય, વૈદિક ગણિત વગેરે શોધ
→ શૂન્યની શોધ આર્યભટ્ટ
→ ગૃત્સમદ - આંકડાની પાછળ શૂન્ય....
→ એકની પાછળ 53 શૂન્ય મૂકવાથી બનતી..
→ ભાસ્કરાચાર્ય - ઇ.સ. 1150 'લીલાવતી ગણિત' 'બીજ ગણિત' અને સરવાળા, બાદબાકી

→ બ્રહ્મગુપ્ત – સમીકરણના પ્રકાર
→ બોધાયન – ત્રિકોણમિતિ પ્રમેય
→ આપસ્તંભ – શુલ્વસૂત્રો
→ આર્યભટ્ટ – આર્યભટ્ટીયમ્
→ π ની કિંમત $\frac{22}{7}$ (3.14)
→ ગોળકના પરિઘ અને વ્યાસના ગુણોત્તરને દર્શાવતો અચળાંક π (પાઇ) છે.
→ આર્યભટ્ટ 'ગણિત શાસ્ત્રના પિતા'
→ આર્યભટ્ટના ગ્રંથો દશગીતિકા, આર્યભટ્ટીયમ.
→ આર્ય સિદ્ધાંતમાં જ્યોતિષશાસ્ત્રના મૂળ સિદ્ધાંતો નું વર્ણન.
→ આ ઉપરાંત અનેક વિદ્વાનોએ ગણિતશાસ્ત્રમાં જુદાં જુદાં પાસાઓની ચર્ચા કરી છે.

(49) ખગોળ અને જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં ભારતનું પ્રદાન..

* ખગોળશાસ્ત્ર :–
→ શાસ્ત્રોમાં સૌથી પ્રાચીન.
→ ઘણા ગ્રંથો લખાયેલા.
→ પ્રાચીન વિદ્યાપીઠોમાં ઊંડો અભ્યાસ
→ ગ્રહો અને તેમની ગતિ, નક્ષત્રો, આકાશી પદાર્થો વગેરેનો અભ્યાસ
→ ગ્રહો ઉપરથી ફળ પ્રમાણે જ્યોતિષ ગણિત કરવામાં આવતું.
→ ભારતનો પ્રથમ ઉપગ્રહ 'આર્યભટ્ટ'
→ આર્યભટ્ટનું પ્રદાન "પૃથ્વી પોતાની ધરી પર ફરે છે તથા ચંદ્રગ્રહણનું સાચું કારણ

પૃથ્વીનો પડછાયો છે. જે 'અજરામર' નામથી ઓળખાતું.

→ બ્રહ્મગુપ્તે 'બ્રહ્મસિદ્ધાંત' ગ્રંથમાં ગુરુત્વાકર્ષણ નિયમોનો ઉલ્લેખ ...

* જ્યોતિષશાસ્ત્ર :—

→ વરાહમિહિર નો ગ્રંથ 'બૃહદ્સંહિતા'

→ તંત્ર, હોરા, સંહિતા ત્રણ પ્રકાર

→ આકાશી ગ્રહોની માનવીના ભવિષ્ય પર થતી અસરો

→ મનુષ્યના લક્ષણો, પ્રાણીઓના વર્ગો, લગ્ન સમય, તળાવો, કૂવાઓ, બગીચા, ખેતરોમાં વાવણી વગેરેના મુહૂર્તોની માહિતી

→ આપણને ગર્વ થાય કે આપણા પૂર્વજો વિવિધ વિદ્યામાં નિપુણતા ધરાવતા હતા.

હેતુ સાથ / માટે / ગુણ / લગ્ન / ગુણ.

(50) ભારતમાં કૃષિક્ષેત્રે આવેલા સંસ્થાકીય સુધારા --

→ ભારતમાં જમીન માલિકી, ખેત ધિરાણ, ખેત પેદાશ વેચાણ અંગે થયેલા સુધારા સંસ્થાગત સુધારા ગણાય છે.

→ જમીનદારી પ્રથાની નાબૂદી

→ 'ખેડે તેની જમીન' દ્વારા આપ્યો હક

→ જમીનટોચ મર્યાદા દ્વારા અસમાનતા દૂર કરી

→ કિસાન ક્રેડિટ કાર્ડ, સહકારી બેંકો દ્વારા ધિરાણ

Scanned with CamScanner

→ આફતો, દવાઓ ખરીદવા સબસીડી
→ પાક વીમા યોજના દ્વારા રક્ષણ
→ દુષ્કાળમાં, પૂરમાં આર્થિક સહાય
→ માર્કેટ યાર્ડમાં ખુલ્લી હરાજીની પ્રક્રિયા
→ ખેડૂતો માટે સહકારી મંડળીઓ, ખરીદ-વેચાણ સંઘ, ગોદામો, શીતગૃહો, પરિવહન, સંદેશાવ્યવહારની સુવિધાઓ
→ NAFED - ભારતીય રાષ્ટ્રીય કૃષિ સહકારી વિપણન સંઘ
→ GROFED - ગુજરાત તેલીબિયાં ઉત્પાદક સંઘ
→ NDDB - રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ નિગમ
→ આ સંસ્થાઓ ખેતપેદાશોની ટેકાના ભાવે ખરીદી કરે છે.

(51) ભારતમાં હરિયાળી ક્રાંતિ વિશે -------

→ ભારતમાં ઇ.સ. 1960 ના દસકામાં કૃષિ-ક્ષેત્રે ઉત્પાદનમાં અનેકગણો વધારો થયો તેને 'હરિયાળી ક્રાંતિ' કહે છે.
→ પહેલા અનાજની અછત હતી. આયાત કરવી પડતી
→ હવે બિયારણની સુધારેલી જાતો, રાસાયણિક ખાતર વગેરેના ઉપયોગથી ઉત્પાદન વધ્યુ છે.
→ સિંચાઈની સગવડોમાં વધારો

→ ખેડૂતોનો પુરુષાર્થ, બીજ વિતરણની વ્યાપક વ્યવસ્થાના સુધારાથી ઉત્પાદન વધ્યું છે.

→ હરિયાળી ક્રાંતિનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ઉપજમાં વધારો કરવો.

→ ઘઉં અને ડાંગરના પાકમાં વિક્રમજનક ઉત્પાદન.

→ પડેલા અનાજની અછત દૂર થી અને પર્યાપ્ત ભંડાર છે.

→ એક સમયે ભારતમાં દુષ્કાળ અનુભવાતા હવે ભરપૂરસ્ટોકને કારણે દુષ્કાળનો સામનો કરી શકાય છે.

→ અન્નક્ષેત્રે દેશ સ્વાવલંબન

→ ઔદ્યોગિક પાકોનું મહત્ત્વ વધ્યું છે.

→ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ વધ્યો છે.

(52) ગરીબી ઉદ્ભવવાના કારણો..

→ ગરીબીના મૂળિયા શહેરો કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં ખૂબ ઊંડે સુધી વિસ્તરેલા જોવા મળે છે, તેના કારણો નીચે મુજબ છે

→ કૃષિક્ષેત્રે અપૂરતો વિકાસ, સિંચાઈની અપૂરતી સગવડો,

→ બિનકૃષિ રોજગારીની તકોનો અભાવ

→ કૌશલ્ય કે તાલીમના અભાવને કારણે

→ જ્ઞાતિપ્રથા, રૂઢિઓ, પરંપરાઓના કારણે

Scanned with CamScanner

રીતરિવાજો પાછળ ખર્ચ, દેવામાં ડૂબે.

- → નિરક્ષરતાનું ઊંચું પ્રમાણ, સરકારી યોજનાઓની માહિતીનો અભાવ
- → નવી આર્થિક નીતિમાં છેવાડાના માનવીની જરૂરિયાતોની ઉપેક્ષા
- → રોકડિયા પાકોને પ્રોત્સાહન
- → નવી નીતિથી કુટિર ઉદ્યોગો, ગૃહઉદ્યોગો ખલાસ થયા.
- → ગરીબોને આરોગ્ય અને અવારનવાર પાછળ ખર્ચ વધવાથી.
- → ટેકનોલોજીમાં ફેરફારો આવતા બેકારીમાં વધારો થયો.
- → વસ્તી વધારો, સરેરાશ આયુષ્ય દરમાં વધારો તેથી બેકારી વધી.
- → માંગ સામે ઉત્પાદન ઘટતા ભાવ વધ્યા. જીવન ધોરણ કથળ્યું. ગરીબાઈ વધી.

Scanned with CamScanner

53. સાંપ્રદાયિકતા દૂર કરવાનાં ઉપાયો જણાવો,

* નાગરિક અને સરકારે સફળતાપૂર્વક સામનો કરવો.
* અસરકારક શિક્ષણ - શિક્ષણ અને અભ્યાસક્રમોમાં ધર્મોની સારી બાબતો સામેલ કરવી.
* તમામ ધર્મોને આદર - સર્વધર્મ સદ્ભાવના અને સામાજિક પર્વોની ઉજવણી
* સાંપ્રદાયિક વિચાર આધારિત રાજકીય પક્ષોને માન્યતા ન આપવી.
* દૃશ્ય-શ્રાવ્ય માધ્યમો દ્વારા રાષ્ટ્રીયએકતા અને રાષ્ટ્રવાદને પ્રોત્સાહન.
* ધાર્મિક વડાઓ અને રાજકીય નેતાઓ દ્વારા સાંપ્રદાયિકતાને નાથવાનો પ્રયત્ન.
* યુવાનોએ આગળ આવવું.
* માત્ર સરકાર જ નહીં, સમાજે પણ પ્રયત્ન કરવો.
* ધર્મ, જાતિ, પ્રાંત, ભાષાથી પર રાષ્ટ્રહિત, રાષ્ટ્રીય

54. નકશામાં યોગ્ય સંજ્ઞાઓ વડે યોગ્ય સ્થાનો દર્શાવો.